

Μπορεί να υπάρξει τραγούδι χωρίς φωνή; Ο Χαράλαμπος Γωγιός απαντά με... Κάφκα

Ο Χαράλαμπος Γωγιός μιλά στο NEWS 24/7 με αφορμή τη μουσική παράσταση «Γιοζεφίνε η αιιδός ή Ο λαός των ποντικιών» που παρουσιάζεται στην Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

**Γεωργία Οικονόμου,
27 Μαρτίου 2026**

Στο μεταίχμιο μουσικής, θεάτρου και φιλοσοφικής αλληγορίας, ο Χαράλαμπος Γωγιός επιστρέφει στην Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής με μια παράσταση που μοιάζει να γεννιέται από την ίδια την αντίφαση: πώς μπορεί να υπάρξει μουσικό θέατρο σε έναν κόσμο όπου η μουσική, ουσιαστικά, απουσιάζει;

Η μουσική παράσταση «Γιοζεφίνε η αιιδός ή Ο λαός των ποντικιών», βασισμένη στο τελευταίο διήγημα του Φραντς Κάφκα, γίνεται το πεδίο αυτής της αναμέτρησης.

Η σκηνοθετική ματιά του Σάββα Στρούμπου επιχειρεί να μεταφέρει στη σκηνή όχι μόνο τον αλλόκοτο κόσμο του Κάφκα, αλλά και τη λεπτή ισορροπία ανάμεσα στο γελοίο και το τραγικό, στο συλλογικό και το ατομικό, στην ανάγκη για έκφραση και στην αδυναμία της. Στο επίκεντρο, η Γιοζεφίνε: μια «τραγουδίστρια» που ίσως δεν τραγουδά, μια φιγούρα που ταλαντεύεται ανάμεσα στην αυταπάτη και την ανάγκη, ανάμεσα στη ματαιοδοξία και τη βαθιά, σχεδόν πρωτόγονη επιθυμία για επικοινωνία.

Ο Χαράλαμπος Γωγιός, ένας από τους πιο ανήσυχους και πολυσχιδείς συνθέτες της σύγχρονης ελληνικής σκηνής, προσεγγίζει το έργο όχι ως πιστή μεταφορά, αλλά ως ενεργό, ζωντανό υλικό. Αντλώντας από το

καμπαρέ, το ελαφρό μουσικό θέατρο, αλλά και από μια σκόπιμα «αδέξια» και ανορθόδοξη χρήση της φωνής και των οργάνων, φιλοδοξεί να δημιουργήσει έναν ηχητικό κόσμο που μοιάζει να κινείται διαρκώς στο όριο ανάμεσα στη μελωδία και τον θόρυβο, στη φόρμα και τη διάλυσή της.

Η συνάντησή με τον Σάββα Στρούμπο και την Ομάδα Σημείο Μηδέν ενισχύει αυτή τη σωματική, σχεδόν τελετουργική διάσταση του έργου. Οι ηθοποιοί και οι μουσικοί συνυπάρχουν επί σκηνής ως ένα ενιαίο σώμα, όπου ο λόγος, η κίνηση και ο ήχος λειτουργούν αδιάσπαστα.

Η εμμονή στο ζήτημα της φωνής...

Ο Χαράλαμπος Γωγιός αναφέρει χαρακτηριστικά στο NEWS 24/7 πως: “Το πρώτο πράγμα που μου τράβηξε την προσοχή στο τελευταίο αυτό ολοκληρωμένο διήγημα του Κάφκα ήταν η έμφαση που δίνει στο ζήτημα της φωνής, που αποτελεί και προσωπική μου εμμονή, με δεδομένο το πάθος μου για την όπερα.

Μάλιστα η επιλογή αυτή για μένα ενέχει ιδιαίτερη συγκίνηση στο βαθμό που ο ίδιος ο Κάφκα, στα πρόθυρα του θανάτου από φυματίωση, είχε χάσει τη δική του φωνή. Το διήγημα απεικονίζει έναν κόσμο δυσκολίας και αλλοτριωμένου μόχθου, στον οποίο μια ανυπότακτη, ιδιότροπη ποντικίνα «ντίβα» του τραγουδιού σπέρνει την αναστάτωση και τη συγκίνηση. Γίνεται μάλιστα εστιακό σημείο για τη συγκρότηση της ποντικοκοινότητας, παρά τη γενικευμένη καχυποψία για το αν όντως η «αιιδός» διαθέτει οποιοδήποτε γνήσιο φωνητικό χάρισμα.”

Ποιες ήταν οι κύριες μουσικές προκλήσεις κατά τη μουσική σας σύνθεση;

“Αρχικά, η εύρεση ενός μουσικοθεατρικού ιδιώματος που να μπορεί να λειτουργήσει πειστικά ερμηνευμένο από έναν αυτόνομο (δηλαδή χωρίς μαέστρο), μεικτό θίασο ηθοποιών και μουσικών. Επιχείρησα γι’ αυτό να κωδικοποιήσω κατανοητές συμπεριφορές και συγκεκριμένους επιτονισμούς σε μια αυστηρή μεν, ευέλικτη δε ρυθμική οργάνωση του κειμένου του Κάφκα, που μιλιέται στη νέα μετάφραση της Ιωάννας Μεϊτάνη.

Η απόδοση του μουσικού κειμένου από τους τέσσερις ατρόμητους, δεξιοτέχνες ηθοποιούς της Ομάδας Σημείο Μηδέν υπό την καθοδήγηση

του Σάββα Στρούμπου και τους εξίσου άφοβους μουσικούς του Ergon Ensemble είναι υποδειγματική και από τις μεγαλύτερες χαρές της επαγγελματικής μου ζωής. Κατόπιν, η συγκρότηση ενός αισθητικά συνεκτικού μουσικού επιχειρήματος από ετερόκλητα στοιχεία που παραπέμπουν στη λοξή και πολυσυλλεκτική αισθητική του ελαφρού μουσικού θεάτρου, ιδιαίτερα μάλιστα του γίντις καμπαρέ που ήταν από τις μεγάλες αγάπες του Κάφκα: κειμενική «χάβρα», μουσικοχορευτικά νούμερα παιγνιώδους κιτς, ειρωνική απομίμηση ψαλμωδικών ασμάτων, σόλο «νούμερα» των μουσικών οργάνων και, ενίοτε, κατανυκτικές αναμνήσεις της συγκίνησης μιας ξεχασμένης μουσικής παράδοσης”.

Στο έργο, η Γιοζεφίνε δεν έχει την “κανονική” φωνή ενός αοιδού, αλλά μια διαφορετική, που προκαλεί τους υπόλοιπους ποντικούς. Πώς αποτυπώνεται αυτή η αλλόκοτη φύση της μουσικά;

Κατά μία έννοια, όποια συγκεκριμένη επιλογή και να κάναμε για την απόδοση της φωνής της Γιοζεφίνε θα ήταν λάθος, εφόσον η απολαυστική αυτή επινόηση του Κάφκα είναι καθαυτό λογοτεχνική: μια άηχη φωνή, που κάποιοι ανταποκρίνονται στην επίδρασή της και κάποιοι όχι ενώ, ασφαλώς, ο αναγνώστης τη φαντάζεται όπως ο ίδιος νομίζει. Οι αντιφάσεις στην περιγραφή της φωνής της Γιοζεφίνε στο κείμενο του Κάφκα είναι ακραίες: μας ώθησαν λοιπόν κι εμάς σε ακραίες επιλογές.

Θεώρησα λάθος, ιδίως με δεδομένη τη διανομή της Έβελυν Ασουάντ, να καταφύγω σε μια ακαδημαϊκή φωνητική δεξιοτεχνία στην κατεύθυνση της λόγιας σύγχρονης συναυλιακής μουσικής. Αντίθετα, έπαιξα αφενός με τα κλισέ της «λαϊκής τραγουδίστριας» και αφετέρου με μια ακολουθία από αναρχικές φωνητικές επιλογές, όλες τους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο «λάθος», ανησυχαστικές και ακαλαίσθητες: ακραία υψηλές ή χαμηλές περιοχές, απότομα άλματα, άχνα και βράχνα. Όλες τους στην υπηρεσία μιας υστερικής στρατηγικής αποσταθεροποίησης των βεβαιοτήτων της ποντικοκοινωνίας.

Πώς επηρεάστηκε η σύνθεσή σας από την έννοια της “αρνητικής αισθητικής” που χαρακτηρίζει το έργο του Κάφκα, και πώς αποδίδεται η εσωτερική αγωνία των χαρακτήρων μέσα από τη μουσική σας γραφή;

Νομίζω πως, στο εν λόγω διήγημα τουλάχιστον, η εσωτερικότητα είναι φενάκη: ο Κάφκα φροντίζει να συνδέσει με ανελέητο τρόπο την υποκειμενικότητα του ποντικοαφηγητή του με την αντικειμενική συνθήκη μιας, κατά τα φαινόμενα, αναρχικής (πουθενά στο κείμενο δεν αναφέρονται αρχές ή άρχοντες) κοινωνίας της ριζικής επισφάλειας.

Κάθισα και υπολόγισα πως στο λιμπρέτο του έργου η λέξη «δεν» επαναλαμβάνεται ακριβώς 120 φορές!

Ο κόσμος του έργου χαρακτηρίζεται από την έλλειψη γενικά και την έλλειψη μουσικότητας συγκεκριμένα. Προσπάθησα, λοιπόν, να οργανώσω έναν α-μουσικό κόσμο που αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από τετριμμένες, μαθητικές μουσικές χειρονομίες, ανορθόδοξες χρήσεις των οργάνων και σταδιακή επανοικείωση των κατατρεγμένων ποντικιών με τη μουσική υπό την επίδραση μιας «ανακατώστρας» αοιδού που, συνειδητά ή μη και παρ' όλα τα καπρίτσια και τις αυταρέσκεις, φαίνεται να συντάσσεται με τις ενορμήσεις της ζωής, εκλύοντας τριγύρω της χυμώδη, απελευθερωτική, ουσιωδώς ερωτική ενέργεια.